

БИБЛИОТЕКЕ РУСКЕ КОЛОНИЈЕ У ГРАДСКОЈ БИБЛИОТЕЦИ ПАНЧЕВО

САЖЕТАК | Тема културног туризма, у новије време, привлачи пажњу запослених у баштинским установама. Библиотекари, пружајући традиционалне и иновативне сервисе грађанима, траже своје место у овом сегменту културне индустрије. У раду је обрађена Библиотека Руске колоније (БРК) у Панчеву која се чува у Градској библиотеци као *corpus separatum*, описан њен фонд и указано на изузетно место које је ова колонија имала у Краљевини Југославији. Њу одређују бројност, изузетни појединци, њихов ангажман у друштвеном и културном животу и посебно постојање руског Санаторијума у овом граду.

Виши библиотекар Несиба Палибрк Сукић је, скоро две деценије, истраживала изворе који се односе на Руску колонију у Панчеву и обрађивала фонд њене библиотеке. Објавила је велики број прилога у периодичи и зборницима са саветавања у земљи и иностранству и више монографских публикација посвећених руској емиграцији у Панчеву. Недавно је Градска библиотека издала и Каталог БРК. Он ће до краја године бити доступан, у отвореном приступу, на интернету.

ГБП наставља са истраживањима збирке и њеном валоризацијом, а планира репринте појединих издања, преводе и дигитализацију целокупне БРК. Библиотека Руске колоније била је нуклеус око којег су се сплела истраживања историјата ове заједнице и жива комуникација са потомцима „беле емиграције” широм света. На везе са њима надовезала се сарадња са „црвеном Русијом”, после Другог светског рата. Потомци Руса који су живели, деловали или умрли у Панчеву радо долазе у овај град и посећују ГБП. Она подржава рад цивилног сектора који се бави неговањем руске културе, језика и историје, а од недавно блиско сарађује са Националним саветом руске националне мањине у Србији и новооснованом Националном библиотеком „Руска библиотека” у Панчеву.

УВОД

Тема културног туризма привлачи пажњу истраживача последњих деценија. Њоме су се бавили универзитетски професори и студенти, а у новије време све више и библиотекари и музеалци.¹ Студија Весне Ђукић Дојчиновић *Културни туризам*, објављена 2005,² обележава почетке академског бављења овим питањем. Шест година касније, у конференцијској сали хотела „Аурора“ у Новом Саду, одржано је саветовање Библиотекарског друштва Србије (БДС) посвећено „библиотекама у контексту културног туризма“³

Док је веза туризма и културе блиска библиотекарима у местима попут Врњачке Бање или на приморју⁴ она је, донедавно, била прилично страна онима

¹ Видети нпр.: Тања Г. Арсић, „Културни туризам у функцији развоја привреде града Београда“ (мастер рад, Универзитет у Нишу, Природно-математички факултет, департман за географију, 2014), преузето 15. 8. 2021, https://www.pmf.ni.ac.rs/download/master/master_radovi_geografija/geografija_master_radovi/2014/2014-10-07-at.pdf; Snežana Šćepanović Grbavac, „Kulturni turizam kao faktor razvoja Beograda“ (master rad, Univerzitet Singidunum, departman za poslediplomske studije, master studije, Beograd, 2011), преузето 15. 8. 2021, <https://singipedia.singidunum.ac.rs/izdanje/41784-kulturni-turizam-ka0-faktor-razvoja-turizma-beograda>; Ivana Domazet i dr., *Muzeji Srbije kao deo kulturno turističke ponude* (Beograd: Institut ekonomskih nauka, 2018), преузето 24. 7. 2021, <http://ebooks.ien.bg.ac.rs/1412/>; у броју 6 (2017) гласила Библиотекарског друштва Републике Српске, *Библиошкекарство Српске*, објављено је више прилога на ову тему аутора: Ружице Станковић (Сремска Митровица), Драгане Петрић (Бачка Паланка) итд. Овај број може се пронаћи на веб-адреси <https://doisrpska.nub.rs/index.php/BIBSR/issue/view/347> итд.

² Весна Ђукић Дојчиновић, *Културни туризам* (Београд: Clio, 2005).

³ Весна Арсић и Соња Душић, „Библиотеке и културни туризам“, *Чииалишије* 19 (новембар 2011): 95-96. Саветовање одржано у сали хотела „Аурора“, симболично показује заборављену везу између хотела и библиотека. „Некада, најлуксузније опремљен простор у хотелу није био председнички апартман или престижни ресторан, већ библиотека или салон за читање“. Јасенка Кранјчевић и Ксенија Токић, „Hoteli i biblioteke: Saloni za čitanje, zabravljени simbol prestiža“, *Turistički Svet*, преузето 24. 7. 2021, <https://www.turistickisvet.com/autori/?news=76>.

⁴ Аутори чланка „Хотели и библиотеке“ истичу да су, у време самих почетака развоја туризма, библиотеке имале важну улогу у туристичкој понуди. Тако је у Опатији изграђена нова зграда библиотеке и читаонице 1897. у историцистичком стилу, а велики број хотела је у својим рекламама истицало да поседује салоне за читање, дружење, картање и мања

у градовима који не представљају атрактивне туристичке дестинације. У основи оваквог става лежало је повезивање туризма са категоријама „масовности” и профита. Требало је разумети да је овде реч о презентовању и промовисању културних вредности које привлаче малобројну али „вредну” публику. Заборавило се да је у прошлости културни туризам био једна од „првих форми туристичких кретања”, а да се његов почетак везује за средину 18. века, „када је енглеска аристократија практиковала ‘grandtour’, као могућност упознавања великих остварења у историји уметности”.⁵

Панчево је познато, пре свега, по својој петрохемијској индустрији, али оно нуди посетиоцима значајне угоститељске садржаје, како у самом граду, тако и на обалама Тамиша и салашима. Стара индустријска зона простире се од самог центра града, некадашњег Миноритског самостана и старе Вајфертове пиваре све до светионика на ушћу Тамиша у Дунав. Низводно је манастир Војловица и колевка знамените старчевачке културе, а у локалну културну баштину спадају, свакако, и колекције из завичајне збирке Градске библиотеке Панчево (ГБП). У раду ће бити речи о једној од њених атрактивнијих „библиотека у библиотеци” (*cognus separatim*) – Библиотеци Руске колоније (БРК).

РУСКА КОЛОНИЈА У ПАНЧЕВУ

Руска колонија у Панчеву била је једна од већих и значајнијих у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца (касније Југославији). У овом граду су живели археограф светског гласа Владимир Мошин, класични филолог Антон Совре, глумац, драмски, оперски и филмски редитељ Александар Вершчагин, легенда југословенског стрипа Ђорђе (Георгије) Лобачев, председник царске Думе и члан Државног савета Михаил Владимирович Родзјанко, и други научници, политичари, официри и уметници. Припадници „беле емиграције” раширених руку дочекани су у Краљевини СХС, а сами су пружили велики допринос развоју здравства, просвете, науке и културе. Били су запослени у готово свим делатностима у Панчеву, па и у Градском поглаварству и судству. Имали су своја удружења, библиотеке, хорова, позоришне групе...

Оно што је Панчево издвајало од свих других колонија је Руска болница. Била је модерно опремљена, са изузетним лекарским кадром. Располагала је са 120 кревета, имала потпору државе и Црвеног крста и могла је да пружа

музичка дешавања. Kranjčević i Tokić, „Hoteli i biblioteke...”

⁵ Kranjčević i Tokić, „Hoteli i biblioteke...”

бесплатне услуге сиромашним болесницима. У њој је рођено на хиљаде Руса, а последње дане провео велики број руских емиграната, од којих су многи нашли спокој на православном гробљу у овом граду.⁶

У Панчево су често долазили и у њему боравили припадници руске емиграције из оближњег Београда и представници њихових удружења и организација, истакнути научници, уметници и политичари, више пута и сам генерал Врангел. У овом граду је одржано последње заседање Руског савета (Националне владе у изгнанству) септембра 1922. године.⁷

БИБЛИОТЕКА РУСКЕ КОЛОНИЈЕ

Библиотека Руске колоније деловала је у Панчеву између два светска рата, а у ГБП доспела када су активности ове заједнице замрле. Данас се у њој налази више од хиљаду вредних монографских и стотинак примерака ретких периодичних публикација.⁸ Захваљујући дугогодишњим истраживањима вишег библиотекара Несибе Палибрк Сукић, БРК је не само узорно обрађена, већ и промовисана у земљи и иностранству. Њени текстови и излагања на стручним скуповима, посебно у Русији,⁹ изазвали су велико интересовање не само стручних кругова и истраживача руске емиграције, већ и потомака Руса који су живели, деловали, рођени или умрли у Панчеву.

⁶ Санаторијум је имао хируршко, терапеутско и гинеколошко одељење, три операционе сале, превијалиште, порођајну салу, лабарторију, апотеку, амбуланту са специјалним кабинетима, рендген... За првих двадесет година рада, у Санаторијуму је лечено више од 20.000 болесника, урађено скоро 12.000 операција, 75.000 превијања, 60.000 разних анализа, 5000 рентгенских снимака, преписано милион и по разних инјекција и рођено 1250 руске деце. У њему су лечени и други грађани, не само Руси. Подаци показују да једна трећина пацијената није припадала емигрантима. - Видети: *Русский ѿлос*, 18. 2. 1940; *Русский ѿлос*, 3. 3. 1940; *Панчевский ѿсѿийѿаль-санѿѿорий: Р. О. К. К. вѿ Королевсѿиве Јуѿославия: 1920-1930* (Панчево: Панчевский госпиталь-санаторий, 1930), Драгиша Ђорђевић, *Исѿѿорија ѿанчевачке медицине од 1944. ѿд.* (Панчево: Ден сателит, 2004); Несиба Палибрк Сукић, *Руске избеѿлице у Панчеву: 1919-1941*, 3. допуњено изд. (Панчево: Градска библиотека, 2020).

⁷ Палибрк Сукић, *Руске избеѿлице у Панчеву...*

⁸ Прецизније 1060 књига и 105 примерака периодике сврстаних у 28 наслова.

⁹ Москви, Санкт Петербургу и Севастопољу. Видети библиографију аутора уз текст: Несиба Палибрк-Сукић, „Библиотека Руске колоније у Градској библиотеци у Панчеву”, *Руски архив: часопис за друшѿивена ѿишѿања, кулѿиуру, умейносѿи и еѿѿнолоѿију* бр. 1, год. 1 (2020): 25-31, преузето 24. 7. 2021, <https://nsrnm.org/wp-content/uploads/2020/05/Ruski-arhiv-srpski-jezik.pdf>.

„Руске“ библиотеке сачуване су и у другим градовима у јужном Банату.¹⁰ Оне у својим фондовима имају вредна прва издања аутора савремене руске књижевности с почетка 20. века, дела руских класика штампана између два светска рата и први пут штампана дела руских емиграната. Писана су на руском језику старом ортографијом, а штампана између два рата у Берлину, Паризу, Бечу, Прагу, Софији, Београду... Један број књига штампан је у Русији у 19. веку (Москви и Санкт Петербургу) а неке почетком 20. века и између два светска рата.¹¹

Периодика која се чува у БРК није комплетна, али ту се могу наћи издања руске емиграције објављивана између два рата у Паризу, Софији, Прагу, Берлину и Београду: *Архив руске револуције (Архив русской революции)*, *Руско звоно (Русский Колокол)*, *Поморски журнал (Морской журнал)*, *Савремени зајиси (Современные записки)*, *Руски лејојис (Русская лејојись)*, *Руска мисао (Русская мысль)*, *Рај и мир (Война и мир)*, *Весник Манџурије (Весник Маньчжури)*, *Софија*¹² итд.

У Руској библиотеци налазимо књиге Ахматове, Блока, Булгакова, Замајатина, Љермонтова, Горког, Гогоља, Гончарова, Мерешковског, Тургењева, Пушкина, Иље Еренбурга... Од познатих и данас радо читаних класика, најзаступљенији су Достојевски, Чехов и Толстој, али и нама мање познати или сасвим непознати: Николај Семинович Лесков, Иван Федорович Надживин, Михаил Салтиков-Шчедрин, Александр Константинович Шелер-Михајлов, Даниил Лукич Мордовцев, Евгениј Чириков и Василиј Иванович Немирович-Данченко. Изгледа да су корисници ове библиотеке волели да читају историјске романе, а посебно оне Григорија Петровића Данилевског.

На полицама Библиотеке налазимо велики број богослужбених књига и друге верске литературе, дневничке записе, речнике, граматике, народне приповетке, зборнике и књижевно-историјске студије и стручна издања. Књига на српском језику готово и да нема. Пажњу нам је привукла невелика брошура *Руси у нас*, Љ. Јовановића из 1921 („одштампана“ из *Новој Живоји*). На полицама се нашао велики број превода истакнутих аутора светске књижевности: Верна, Хамсуна, браће Грим, Д' Анунција, Дантеа, Дефоа, Дикенса, Флобера, Конана

¹⁰ У Панчеву се у Градској библиотеци чува Библиотека руске колоније, у Градској библиотеци у Вршцу - Библиотека Друштва руских официра, и у Белој Цркви - у Градској библиотеци, у Гимназији „Јован Цвијић“ и у Историјском архиву - књиге Руског кадетског корпуса у Белој Цркви. - Палибрк-Сукић, „Библиотека Руске колоније у Градској библиотеци у Панчеву“...

¹¹ Палибрк-Сукић, „Библиотека Руске колоније у Градској библиотеци у Панчеву“...

¹² Ово гласило 1923. године, у Берлину, уређује Берђајев и изашао је само први број. Један примерак се налази у БРК.

Дојла, Франса, Диме, Лондона, Поа, Сјенкијевича, Скота, Тагореа, Твена, Хакслија, Цвајга, Хашека, али и Бенита Мусолинија и Хенрија Форда.

Нека од ових издања су веома ретка и тешко ћемо их наћи у нашим и руским библиотекама. Посебну вредност представљају она са аутографом аутора на насловним странама, попут *Крика* нобеловца Ивана Буњина. Подаци о овој књизи су, приликом обраде, преузети из библиографије *Књижевности руске емиграције (Литература русскојо зарубежъя)* А. Д. Алексева, јер их није било у публикацији. И ово није био усамљен случај. Готово све књиге су накнадно корићене, што указује на то да су много и корићене. Неке од њих су при том привезане са једним или више наслова, а неке оштећене, па недостају сви потребни подаци за потпун библиографски опис.

Сређивање БРК захтевало је године рада и истраживања. Данас ГБП може стручној и широј јавности да понуди систематизован Каталог библиотеке.¹³ Он је недавно изашао из штампе, захваљујући подршци Министарства културе и информисања Републике Србије, а до краја године ће бити доступан у отвореном приступу на интернету.

ИЗДАВАЧКА ДЕЛАТНОСТ ГБП ПОСВЕЋЕНА РУСКОЈ ЕМИГРАЦИЈИ

Каталог БРК представља завршни чин сређивања и систематизације њеног фонда, али и нови почетак. Наредних година ГБП ће наставити истраживања збирке и њену валоризацију. Размишља се о репринтима појединих издања, па и преводима, а још ове године ће започети са њеном дигитализацијом.

У последње две деценије, колико је трајала стручна обрада и сређивање Библиотеке, објављен је већи број прилога који се тичу ње као целине или појединих књига и аутора. *Чијалишије* је, од првог броја, публиковало резултате истраживања Несибе Палибрк-Сукић.¹⁴ Наведимо као илустрацију наслове неких прилога: „Библиотека Руске колоније као *corpus separatum*“, „Галипољске приче“, „Рукопис Ивана Буњина“, „Руски емигранти у Француском клубу у Панчеву“, „Владимир Мошин и Руско-југословенска заједница у Панчеву: идеја панславизма и словенске узајамности“, „Тефи у *Панчевцу*“, „Путовање у Севастопољ“ итд.

Градска библиотека објавила је и више монографских публикација који се

¹³ Несиба Палибрк Сукић, Библиотека руске колоније у Градској библиотеци у Панчеву: библиографија издања (Панчево: Градска библиотека, 2021).

¹⁴ Од четрдесетак прилога у периодици, половина је објављена у *Панчевачком чијалишију/Чијалишију*.

тичу активности припадника Руске колоније у Панчеву: *Руске избељице у Панчеву: 1919–1941, Под шерејшом* – аутобиографија Владимира Алексејевича Мошина и *Француски клуб у Панчеву и Француска школа Јелене Николајевне Сјиригонове*.¹⁵

ГРАД СРПСКО-РУСКОГ ПРИЈАТЕЉСТВА

Руски печат видан је у култури, урбаном језгру града, споменичком наслеђу и, као што смо поменули, православном гробљу. У Панчеву још делују потомци руских породица досељених почетком 20. века, кресе га здања која су пројектовали руски архитекти и споменици истакнутим Русима, а међу сачуваним обележјима на старом гробљу и онај посвећен генералу царске војске Константину Смирнову, команданту тврђаве Порт Артур.¹⁶

У граду и околини делује више удружења Руса у Србији и организација посвећених сарадњи две земље.¹⁷ Захваљујући њима, успостављена је, недавно,

¹⁵ Несиба Палибрк-Сукић, *Руске избељице у Панчеву: 1919–1941* (Панчево: Градска библиотека; Историјски архив, 2005) (2. допуњено издање 2019, а 3. такође допуњено 2020, објавила је панчевачка Градска библиотека); Владимир Алексејевич Мошин, *Под шерејшом: аутобиографија*, превод и коментари Несиба Палибрк-Сукић (Београд: Народна библиотека Србије; Панчево: Градска библиотека, 2008); Несиба Палибрк-Сукић *Француски клуб у Панчеву и Француска школа Јелене Николајевне Сјиригонове* (Панчево: Градска библиотека, 2011).

¹⁶ На локалном гробљу у Панчеву... након његове смрти од запаљења плућа 9. новембра 1930. године подигнут је скроман споменик генералу ишчезле руске царске војске Константину Смирнову. Да се иза обичног гробљанског споменика налази личност која је имала одлучујућу улогу у кључним догађајима светске историје на почетку 20. века, сведочи тек натпис на обелиску да је покојник био командант тврђаве Порт Артур. Данас Даљен на полуострву Љаонинг у Кини, Порт Артур је стотину година био најважнија лука Царске Русије на Далеком истоку, седиште руске Пацифичке флоте, и упориште руског империјалног утицаја у Манџурији (данас област која је такође део Кине). Због своје енормне важности био је прозван „Гибралтар Далеког истока“. – *Četvrta dimenzija*, „Тajна споменика на гробљу у Панчеву“, *Kaldrma: Beogradske priče - Ljudi, ulice, trotoari, prolazi, sudbine...*, објављено 12. 12. 2020, преузето 15. 5. 2021, <https://kaldrma.rs/tajna-spomienika-na-groblju-u-pancevu/>.

¹⁷ „Вероватно се може тврдити да је право пријатељство Југословена и Руса потекло баш одавде, из Панчева“, устврдила је Жана Кнежевић из Удружења сународника и пријатеља Русије „Србија у срцу – Русија у души“, говорећи о наслеђу руских емиграната у Панчеву и околини на заједничкој руско-српској онлајн конференцији „Повезаност времена. 100 година егзодуса. Руска некропола у Белој Цркви (Србија) 1920–2020“, 12. новембра прошле године. – „Srbija u srcu - Rusija u duši: o nasledu ruske emigracije u Pančevu“, *Glas Opova*,

сарадња ГБП са смарт-библиотеком „Ана Ахматова,” првом високотехнолошком експерименталном библиотеком у Русији. Студијска посета Москви резултирала је и илустрованим руско-српским издањем за децу, *Јежић у њојима код трешњица*, који је промовисан у Москви и Панчеву.¹⁸ Седиште Националног савета руске националне мањине у Србији је у Панчеву, као и Национална библиотека Руса у Србији са којом ГБП блиско сарађује од њеног оснивања. Међу више значајних програмских активности у граду које се тичу руске заједнице је и добро посећена смотра савремених руских филмова, која се сваке године одржава у Градској библиотеци.

Библиотека Руске колоније била је нуклеус око којег су се сплела истраживања историјата ове заједнице и везе са потомцима „беле емиграције” широм света. Њима је посета Панчеву нека врста ходочашћа и не пропуштају прилику да посете град на Тамишу, а многи и ГБП како би се упознали са наслеђем својих предака.¹⁹ Са пијететом листају пожутеле примерке ретких издања и читају записе на насловним странама књига у Библиотеци ове колоније.

Релативно су честе појединачне посете истраживача и потомака, а постоји жива комуникација са њима преко интернета. На везе са „белом емиграцијом” надовезала се сарадња са грађанима некадашњег Совјетског Савеза и црвеноармејцима, који, такође, имају своје место у историји града. Недавно је један трг у Панчеву добио име генерала Василија Филиповича Маргелова, који је водио јединице Црвене армије октобра 1944. приликом ослобођења Панчева. Народни музеј у Панчеву објавио је студију посвећену биткама за ослобођење града, а личност генерала Маргелова ће, у будућности, бити предмет посебне пажње историчара и истраживача у граду.²⁰ Размишљања иду даље ка подстицању још

objavljeno 14. 11. 2020, preuzeto 15. 7. 2021, info servis, <https://www.glasopova.rs/?p=39438>.

¹⁸ Реч је о заједничком пројекту младог руског аутора Јулије Брикове и др Тамаре Петровић. - Јулија Брикова и Тамара Петровић, *Јежић у гостима код Трешњица* (Панчево: Градска библиотека; Друштво српско-руског пријатељства „Доситеј Обрадовић”, 2018), Српски „Јежић” поново код руских „Трешњица”, Портал Удружења грађана „Тамо далеко”, преузето 14. 7. 2021, <https://tamodaleko.co.rs/srpski-jezic-ponovo-kod-ruskih-tresnjica/>.

¹⁹ Пре неколико година, у време српско-руских маневара, група високих руских официра у пратњи својих дипломата извршила је прави мали „десант” на Библиотеку. Аутор је био присутан у тренутку када је неколико возила са војним и дипломатским ознакама заузело мали паркинг испред ове установе и из њих изашао већи број униформисаних лица и упутио се у Библиотеку.

²⁰ „После три године истраживачког рада, друштво „Словенска унија” из Панчева успело је да прикупи завидан број архивских докумената из Централног архива Министарства одбране Руске Федерације. Ова грађа угледала је светлост дана кроз књигу чији су аутори виши кустос Народног музеја у Панчеву Срђан Божовић и председник друштва „Словенска

једне врсте туристичке понуде развијене у свету - војном туризму, за који Панчево као стари гарнизонски град има добре предиспозиције.

У тексту су само назначена одређена питања и дилеме које се тичу односа библиотеке и културног туризма. Он је вишезначан и подразумева одређену међузависност, а намера текста није била да се упушта у теоријска разматрања овог проблема. Желели смо да, подразумевајући постојећи теоријски оквир, укажемо на значај завичајне грађе и једне посебне панчевачке „библиотеке у библиотеци“²¹ и допринос ГБП развоју креативне индустрије града.

ЛИТЕРАТУРА И ИЗВОРИ

Арсиф, Весна и Соња Душић. „Библиотеке и културни туризам“. *Читалиште* 19 (новембар 2011): 95-96.

Арсиф, Т. Г. „Културни туризам у функцији развоја привреде града Београда“. Мастер рад, Универзитет у Нишу, Природно-математички факултет, департман за географију, 2014. Преузето 15. 8. 2021. https://www.pmf.ni.ac.rs/download/master/master_radovi_geografija/geografija_master_radovi/2014/2014-10-07-at.pdf.

„Bitka za Pančevo oktobra 1944 - Dan oslobođenja grada“. ТВП: Радио телевизија Панчево. Објављено 6. 10. 2020, преузето 22. 8. 2021. <https://rtvpancevo.rs/2020/10/06/bitka-za-pancevo-oktobra-1944-dan-oslobodjenja-grada/>.

Божовић, Срђан и Роберт Ресановић. *Бишка за Панчево октобра 1944*. Панчево: Друштво српско руског пријатељства, Словенска унија Панчево, 2020.

Брикова, Јулија и Тамара Петровић. *Јежић у јосћима код Трешњица*. Панчево: Градска библиотека; Друштво српско-руског пријатељства „Доситеј Обрадовић“, 2018.

Domazet, Ivana, Maša Vukanović, Biljana Jokić i Maja Todorović. *Muzeji Srbije kao deo kulturno turističke ponude*. Beograd: Institut ekonomskih nauka, 2018. Преузето 24. 7. 2021. <http://ebooks.ien.bg.ac.rs/1412/>.

унија Роберт Ресановић. У књизи је архивска грађа која недвосмислено указује на тешке борбе за ослобођење Панчева. Поред тога појављују се и документа која су везана за биографију команданта 49. Гардијске пешадијске дивизије, хероја Совјетског савеза генерала мајора Василија Филиповича Маргелова. - „Bitka za Pančevo oktobra 1944 - Dan oslobođenja grada“, ТВП: Радио телевизија Панчево, објављено 6. 10. 2020, преузето 22. 8. 2021, <https://rtvpancevo.rs/2020/10/06/bitka-za-pancevo-oktobra-1944-dan-oslobodjenja-grada/>; Срђан Божовић и Роберт Ресановић, *Бишка за Панчево октобра 1944* (Панчево: Друштво српско руског пријатељства, Словенска унија Панчево, 2020).

²¹ БРК представља духовни простор једног ишчезлог света, али и једна од тачака око које се прибирају житељи нове руске колоније у граду.

Ђорђевић, Драгиша. *Историја панчевачке медицине од 1944. год.* Панчево: Ден сателит, 2004.

Ђукић Дојчиновић, Весна. *Културни туризам*. Београд: Clio, 2005.

Kranjčević, Jasenka i Ksenija Tokić. „Hoteli i biblioteke: Saloni za čitanje, zaboravljeni simbol prestiža”. *Turistički Svet*. Preuzeto 24. 7. 2021. <https://www.turistickisvet.com/autori/?news=76>.

Палибрк-Сукић, Несиба. „Библиотека Руске колоније у Градској библиотеци у Панчеву”. *Руски архив: часопис за друштвена ишћања, културу, уметност и етнологију* бр. 1, год. 1 (2020): 25-31. Preuzeto 24. 7. 2021. <https://nsrnm.org/wp-content/uploads/2020/05/Ruski-arhiv-srpski-jezik.pdf>.

Палибрк-Сукић, Несиба. *Библиотека руске колоније у Градској библиотеци у Панчеву: библиографија издања*. Панчево: Градска библиотека, 2021.

Палибрк Сукић, Несиба. *Руске изабелице у Панчеву: 1919-1941*, 3. допуњено изд. Панчево: Градска библиотека, 2020.

Панчевскиј ѿсѿишћаль-санаториј: Р. О. К. К. въ Королевствѣ Югославия: 1920-1930. Панчево: Панчевскиј госпиталь-санаториј, 1930.

Рускиј ѿлос, 18. 2. 1940.

Рускиј ѿлос, 3. 3. 1940.

„Srbija u srcu – Rusija u duši: o nasleđu ruske emigracije u Pančevu”. *Glas Opova*. Objavljeno 14. 11. 2020, preuzeto 15. 7. 2021. info servis, <https://www.glasopova.rs/?p=39438>.

„Српски „Јежић” поново код руских „Трешњица”. Портал за неговање веза расејања и отаџбине. Удружења грађана „Тамо далеко”. Објављено 9. 6. 2020, преузето 14. 7. 2021. <https://tamodaleko.co.rs/srpski-jezic-ponovo-kod-ruskih-tresnjica/>.

Четврта димензија. „Тajна споменика на гробљу у Панчеву”. *Kaldrma: Beogradske priče - Ljudi, ulice, trotoari, prolazi, sudbine...* Objavljeno 12. 12. 2020, preuzeto 15. 5. 2021. <https://kaldrma.rs/tajna-spomienika-na-groblju-u-pancevu/>.

Šćepanović Grbavac, S. „Kulturni turizam kao faktor razvoja Beograda”. Master rad, Univerzitet Singidunum, departman za poslediplomske studije, master studije, Beograd, 2011. Preuzeto 15. 8. 2021. <https://singipedia.singidunum.ac.rs/izdanje/41784-kulturni-turizam-kaofaktor-razvoja-turizma-beograda>.

GORAN TRAILOVIĆ
City Library Pančevo
goran@biblioteka-pancevo.org.rs

THE LIBRARY OF THE RUSSIAN COLONY IN THE CITY LIBRARY PANČEVO

SUMMARY | The topic of cultural tourism in recent years has been attracting the employees at heritage institutions. By providing traditional and innovative services to citizens, librarians are looking for their place in this segment of cultural industry. This paper deals with the Library of the Russian Colony (LRC) in Pančevo that is preserved in the City Library as corpus separatum, as well as with the description of its collection, and pinpoints the extraordinary place this colony had in the Kingdom of Yugoslavia. It is determined by abundance, the extraordinary individuals, their engagement in social and cultural life, and especially the existence of the Russian Sanatorium in this town.

A Senior Librarian Nesiba Palibrk Sukić has been researching the sources that pertain to the Russian Colony in Pančevo for almost two decades and has processed the collection of its library. She has published a large number of articles in periodicals and collections from the counsels in Serbia and abroad, as well as multiple monographic publications dedicated to the Russian emigration in Pančevo. Recently, the City Library also published the Catalog of the LRC. It will be available by the end of the year in the open source form on the internet.

The City Library Pančevo continues to research and valorize the collection, while it also plans to reprint specific editions, the translations and digitalization of the entire LRC. The Russian Colony Library has been the nucleus around which all the researches of the history of this community intertwined, as well as the live communication with the descendants of "white emigration" around the world. The connections with them were followed up by the cooperation with "the Red Russia" after the World War Two. The descendants of the Russians who lived, worked, or died in Pančevo gladly visit this town and the City Library Pančevo. It supports the work of the civil sector that deals with nurturing Russian culture, language, and history, while as of recent it closely cooperates with the National Council of the Russian National Minority in Serbia and the newly founded National Library "Russian Library" in Pančevo.

KEY WORDS | Russian Colony, library, Pančevo, City Library Pančevo, heritage collection, publishing, cultural tourism

ГОРАН ТРАИЛОВИЧ
Городская библиотека, Панчево
goran@biblioteka-pancevo.org.rs

БИБЛИОТЕКА РУССКОЙ КОЛОНИИ В ГОРОДСКОЙ БИБЛИОТЕКЕ ПАНЧЕВА

РЕЗЮМЕ | Тема культурного туризма в последнее время привлекает внимание сотрудников учреждений, занимающимся сохранением наследия. Библиотекари, предоставляющие гражданам традиционные и инновационные услуги, ищут свое место в этом сегменте культурной индустрии. В докладе рассматривается Библиотека Русской Колонии (БРК) в Панчево, которая хранится в Городской библиотеке в отдельном разделе, описывается ее фонд, а также указывается на исключительную значимость русской колонии в Королевстве Югославия. Русская колония была достаточно многочисленной, с исключительными личностями, которые активно участвовали в общественной и культурной жизни. Особенное значение имело основание в городе Русского санатория.

Старший библиотекарь Несиба Палибрк Сукич на протяжении почти двух десятилетий исследовала источники, связанные с русской колонией в Панчево, и собирала фонд этой библиотеки. Она опубликовала большое количество статей в периодических изданиях и сборниках материалов с конференций в стране и за рубежом, а также несколько монографических публикаций, посвященных русской эмиграции в Панчево. Городская библиотека недавно опубликовала Каталог БРК. К концу года он будет в открытом доступе в Интернете.

Городская библиотека Панчева библиотека продолжает работу на восстановлении и валоризации коллекции, а также планирует репринт отдельных изданий, перевод и оцифровку всей БРК. Библиотека русской колонии была центром, вокруг которого переплетаются исследования истории этого сообщества, и живое общение с потомками "белой эмиграции" во всем мире. На этой основе после Второй мировой войны продолжилось сотрудничество с "красной Россией". Потомки россиян, которые жили, работали или умерли в Панчево, с удовольствием приезжают в этот город и посещают БРК. Библиотека поддерживает деятельность отдела, который лелеет русскую культуру, язык и историю, а в последнее время тесно сотрудничает с Национальным советом русского национального меньшинства в Сербии и недавно созданной Национальной библиотекой - "Русской библиотекой" в Панчево.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА | Русская колония, библиотека, Панчево, Городская библиотека Панчево, фонд краеведческих материалов, издательство, культурный туризм